

nieren. Het streven mag dan ook geenszins zijn, één tak der geneeskunde af te scheiden van den stam. Maar telkens zullen nieuwe takken het gebied van afzonderlijke studie worden. Dit te beletten, is onmogelijk. Het gaat dus niet aan, gelijk de wetenschappelijke deputatie het beproeft, in een staatsstuk te bepalen, welke vakken als specialiteiten kunnen worden beschouwd. Die vakken, waarin van staatswege nog geen onderwijs wordt gegeven, zouden aan de ambtelijke contrôle ontsnappen. Ook POSNER heeft bezwaar tegen het veroordeelen van de uitoefening eener specialiteit naast de algemeene praktijk, evenals tegen de uitspraak, kort geleden, van een eererechtbank, dat het voeren van den specialistentitel in twee vakken ongepast is. Aan sommige hoogeschoolen worden wel twee specialistische vakken door één professor onderwezen, zooals de laryngologie en dermatologie (en, te Leiden indertijd, de oog- en oorheelkunde). Wel wil men aan het met toezicht belaste lichaam het recht geven, uitzonderingen toe te laten, doch daarmee wordt alles op losse schroeven gezet, en te veel aan persoonlijk oordeel overgelaten. Dan is de tegenwoordige „natuurlijke teeltkeus”, waardoor de collega's en het publiek gaandeweg toch den echten van den zesweeckschen specialist leeren onderscheiden, misschien nog beter.

POSNER is overigens nog niet overtuigd, dat op dit oogenblik behoefte bestaat aan ingrijpen. De vraag was reeds aan de orde voor 25 jaren, toen men van de ééne zijde een specialistenexamen eischte als waarborg voor het publiek, en dit denkbeeld van de andere zijde werd bestreden, op grond dat men daardoor artsen „eerste en tweede klasse” zou krijgen. PINKHOF.

INGEZONDEN.

SPECIFICITEIT, VERWANTSCHAP EN PATHOGENESE.

Naar aanleiding van de opmerking aangaande prof. R. P. VAN CALCAR'S artikel over specificiteit, verwantschap en pathogenese door dr. T. A. VENEMA verzoek ik plaats voor het volgende.

Laat ik op den voorgrond stellen, dat het artikel van VENEMA geen opmerkingen bevat over werk van prof. VAN CALCAR, doch over mijn eigen onderzoekingen, welke door VAN CALCAR in dit tijdschrift (II n°. 5) als geheel zelfstandig van mij werden aangekondigd. Alvorens het artikel van VENEMA nader te bespreken wensch ik het volgende mede te deelen. Zooals ook uit zijn artikel blijkt, vervoegde hij zich den 3den Augustus aan het Bacteriologisch Laboratorium en verzocht mij om een cultuur van het bedoelde micro-organisme, welke volgens zijn zeggen hem zeer veel belang inboezemde. Deze werd hem door mij verstrekt, terwijl ik tegelijkertijd, zooals trouwens uit het artikel van prof. VAN CALCAR ten duidelijkste blijkt, mededeelde, dat dit artikel slechts een voorloopige mededeeling van een publicatie van mij bevatte. Verder vertelde ik hem, dat het organisme in den laatsten tijd coli-eigenschappen vertoonde, dat het o.a. de melk stolde, iets wat vroeger niet geschiedde. Daarna hoorde ik van VENEMA niets meer, totdat ik Vrijdag 11 Sept. (dus één dag vóór het yerschijnen van zijn artikel in dit tijdschrift) het volgende schrijven ontving:

Geachte Collega,

Even wil ik u mededeelen, dat ik, wat de cultuur betreft, die ik den 3den Augustus van u ontving, tot andere resultaten ben gekomen als prof. VAN CALCAR. Het verslag van mijn onderzoek, dat niets anders bevat dan de eigenschappen, die ik bij de cultuur kon vaststellen zonder eenige verdere opmerking of critiek, zal morgen in het *Ned. Tijdschr. v. Geneesk.* verschijnen.

Wat het noemen van uw naam betreft, zoo heb ik dien vermeld, voor zoover het aanhalingen geldt uit prof. VAN CALCAR's artikel en tevens in de mededeeling van het feit, dat ik de cultuur van U ontving.

Met beleefde groete enz.

w.g. T. A. VENEMA.

In verband met het bovenstaande is commentaar m.i. overbodig.

Thans het onderzoek van VENEMA zelf. VENEMA heeft uit de hem door mij verstrekte cultuur 2 microorganismen geïsoleerd, welke volgens hem beide in de coligroep thuis behooren en doet dus mede aan de door VAN CALCAR gewraakte stammenmakerij. Terecht of ten onrechte? Indien men, en ook bij mijn onderzoekingen is dat gebleken, verschillende coli-culturen in schalen van PETRI uitzaait en maar genoeg kolonies overent, dan zal men steeds enkele eronder kunnen vinden, welke sommige eigenschappen in meer of minderen graad vertoonen dan het meerendeel, die dus ook noodzakelijkerwijze op specifieke voedingsbodems een eenigszins ander uiterlijk moeten vertoonen. Ieder die dus met een willekeurigen colistam proeven neemt, kan tot analoge gewichtige (?) uitkomsten komen als VENEMA.

De geheele zaak komt dus hierop neer: Ik heb uit een ribabsces een micro-organisme geïsoleerd, dat typhuseigenschappen vertoonde, met uitzondering van den groei op CONRADI-DRIGALSKY. Bij de verdere kweeking in het laboratorium heeft dit organisme langzamerhand meer coli-eigenschappen aangenomen. Van dit feit is door mij aan VENEMA mededeeling gedaan; deze ontvangt een cultuur, vindt eveneens coli-eigenschappen en meent deze op de gemelde wijze in het *Ned. Tijdschrift voor Geneeskunde* te moeten beschrijven. Nogmaals is commentaar overbodig. Dat werkelijk een stam bij de voortkweeking van eigenschappen verandert, kan men, zooals ik gedaan heb, gedurende die voortkweeking aan andere demonstreeren, bewijzen kan men zulks later niet meer. Als eerlijk mensch heeft men dus het recht geloof te eischen en, zooals uit de literatuur blijkt, bestaat daartegen tot nog toe geen bezwaar. Deze literatuur kan niet in een ingezonden stuk besproken worden, doch vindt men natuurlijk in mijn spoedig te verschijnen verhandeling. Toch wensch ik één geval niet onvermeld te laten. In het *Centralblatt f. Bacteriologie* van 8 Aug. 1908 refereert SHIGA een onderzoek van KUWABARA (Ein Lactose-spaltender Typhusbacillus). Hier werd een typhus-stam geïsoleerd, die aanvankelijk dezelfde eigenschappen vertoonde als de door mij geïsoleerde stam. Ook hier vormde het micro-organisme op den voedingsbodem van CONRADI-DRIGALSKY roode kolonies. Hier echter ging het fermentatief karakter bij voortgezette kweeking verloren. Geloof behoeft men omgekeerd niet te eischen, wanneer het gelukt een micro-organisme door proefnemingen zoodanig te veranderen, dat het met den oorspronkelijken stam tenslotte groote verschillen vertoont. Dan is men eenvoudig verplicht de methode aan te geven en is deskundig onderzoek zeer gewenscht.

Wat VENEMA bewogen moge hebben zich onledig te houden met het schrijven van een stukje zonder eenige wetenschappelijke waarde, is mij onverschillig. Een raadsel blijft het mij, waarom door hem in dat stukje de juiste toedracht der zaak niet is medegedeeld.

Met dank voor de plaatsing

Leiden, 13 September 1908.

J. N. VOORHOEVE.

OVER COLLARGOLBEHANDELING.

Toen ik mijn stukje voorkomende in het nummer van 29 Aug. jl. van dit tijdschrift schreef, verwachtte ik wel, dat een voorstander der collargoltherapie met mij hierover een lans zou willen breken; maar ik dacht niet zulk een grof geschut *langs* mij te zien afschieten als de verdienstelijke schrijver van het proefschrift over de werking van het collargol, collega J. VRIESENDORP, deed. Omdat ik bij de mededeeling, dat collargol een twijfelachtigen invloed uitoefent op de leucocytose, naast zijn naam dien van BAMBERGER plaatste, heb ik zijn onderzoek „niet geheel gelezen en begrepen”. Maar bijv. op blz. 62 van zijn proefschrift staat: „Deze (BAMBERGER) betoogt, „dat de genezende werking moet worden toegeschreven aan een leucocytose, „die het collargol in staat is op te wekken”.

Een andere afgeschoten kogel, die *langs* mij heen ging, is wel de volgende zinsnede, die collega VRIESENDORP mij toedicht: „een na inspuiting optredend „ongeluk moet er met zekerheid aan worden toegeschreven”. Ik schreef *slechts*, dat die ziekteverschijnselen *na* de collargolinspuitingen werden waargenomen, en liet dus in het midden of deze in oorzakelijk verband stonden met de kunstbewerking. VRIESENDORP daarentegen uit de besliste meening, dat bijv. de koude rillingen en temperatuursverhoging, die na intraveneuse collargolinspuiting zoo dikwijls ontstaan, *niet door* de inspuiting verwekt worden, en als eenige reden hiervoor geeft hij op, dat hij die verschijnselen nog nooit heeft waargenomen! Uit hetgeen hierop volgt krijgt men den indruk, dat VRIESENDORP meent, dat dan de collargolinspuiting niet „behoorlijk” heeft plaatsgevonden. En deze indruk blijkt juist te zijn, als men hiermede vergelijkt, hetgeen VRIESENDORP zegt in zijn proefschrift blz. 165: „o. i. moeten „(die koude rillingen) nog daaraan worden toegeschreven, dat niet alle voor- „zorgen in acht zijn genomen bij het inbrengen van betrekkelijk groote hoeveelheden vloeistof direkt in de bloedbaan”! Als dit zoo is, dan weet collega BLAISSE het; maar troost je maar BLAISSE, je bent dan in goed gezelschap! Behalve de reeds aangehaalde waarnemers FISCHER, JAENICKE, KLOTZ, zag BONNAIRE deze verschijnselen onder zijn 40 met collargolinspuitingen behandelde vrouwen 23 keer optreden; en hij hecht er zelfs een voor de prognose gunstige beteekenis aan. En EDUARD ARONSOHN 1), de bekende onderzoeker op het gebied der koortsleer, meent zelfs, dat juist door die temperatuursverhoging voor een groot deel de waargenomen genezingen na collargolinspuitingen verklaard worden.

Verder moet ik het ontgelden, omdat ik de intraveneuse collargolinspuiting

1) Ueber die medicamentöse Therapie fiebernder Kranken, *Therapie der Gegenwart*, März 1908.